

Doba bronzová – kvantita a kontrast

Keramická mísa ve sbírkách Muzea hlavního města Prahy zapsaná pod inventárním číslem A 275177 patří do období mladší doby bronzové. Pochází ze sídlištního objektu s keramickým depotem – hromadným nálezem nádob knovízské kultury. V roce 1977 jej prozkoumal a vyzvedl Jan Kovářík v ulici Na Havránce č. p. 3925 v Praze-Modřanech. Výzdoba mísy bývá interpretována jako sluneční motiv: okraj nádoby je ozdoben tordováním, na vnitřním vyleštěném a tuhovaném povrchu jsou kolem dna a přímo na dně koncentrovány kruhové kanelury, na stěnách kolmé a půlobloukové žlábký.

Kult slunce je často spatřován v nálezech komplexu popelnicových polí v rozlehlém evropském prostoru.

Mladší a pozdní doba bronzová (1250–800/750 př. n. l.) je v našem prostředí zastoupená dvěma kulturami – starší knovízskou a mladší štítarskou. V širším geografickém pojetí mluvíme obecně o kulturách popelnicových polí. Jejich pojmenování pochází z charakteristického pohřebního ritu, kdy se na poměrně rozlehlém území rozšířilo pohřbívání žehem a ukládání spálených ostatků do keramických uren – popelnic.

Vedle pohřbívání zaznamenáváme zřetelné sídelní aktivity na rovinných sídlištních i hradištních. Výrazným prvkem tohoto období je masivní keramická produkce. Různorodé keramické tvary, získané hlavně ze sídlištních objektů, se vyznačují precizním zpracováním a zdobením jemné keramiky. Tenkostěnné nádoby s dokonale vyleštěným a tuhovaným povrchem získaly označení „knovízský porcelán“. V kontrastu k tomu stojí tzv. hrubá keramika, kterou reprezentují objemné a těžké zásobnice.

Typové spektrum keramických nádob je poměrně široké: vedle standardních koflíků, džbánek, hrnců, misek se nově objevují nádoby s dvojkónickým tělem – okřiny a amfory. Ve výzdobě jemné keramiky převládají žlábký a kanelury, rytý dekor i plastické výčnělky. Na zásobnicích se převážně uplatňují plastické lišty přesekávané nebo zdobené důlky. Těla velkých nádob ve většině případů zdobí tzv. prstování, což jsou vlastně linie vytvořené tahem prstů v mokré hmotě nádoby před výpalem.

Amfora knovízské kultury (1250–950 př. n. l.) pochází ze sídlištního objektu s hromadným nálezem keramických nádob v roce 1977 v ulici Na Havránce č. p. 3925 v Praze-Modřanech. Na rozhraní vysokého hrdla a zalomené výdutě jsou umístěna malá tyčinkovitá ouška. Maximální výduť nádoby je zdobena dvěma špičatými vypnuliniemi, které jsou olemovány dvěma půlkruhovitými kanelurami. Tento motiv pravděpodobně představuje sluneční symbol (inv. č. A 275174).

Zásobnice knovízské kultury (1250–950 př. n. l.) objevená v roce 1981 v sídlištním objektu na místě dnešního obytného souboru Lužiny na Jihozápadním Městě, severně od Malé Ohrady v Praze-Stodůlkách. Okraj nádoby je zdoben důlky, na podhrdlí po obvodu nádoby je vedena přesekávaná plastická lišta. Hrdlo zásobnice je zdobeno vodorovným a tělo svíslým prstováním. Nádoba dosahuje úctyhodných rozměrů: výška činí asi 53 cm a průměr okraje 51 cm. Hmotnost prázdné nádoby se pohybuje kolem 7 kg (inv. č. A 665853).

Dvojkónická amfora štítarské kultury (950 – 800/750 př. n. l.) s baňatou výdutí nalezená v sídlištním objektu na místě výstavby Jižního Města v roce 1972 v Praze-Záběhlicích. Tuhovaný povrch nádoby je dokonale vyleštěn, na plecích je po obvodu zdobena šesticí vodorovných tenkých žlábků (inv. č. A 106 487).

Miska štítarské kultury (950 – 800/750 př. n. l.) nalezená v sídlištním objektu na místě výstavby Jižního Města v roce 1972 v Praze-Záběhlicích. Povrch nádoby je tuhovaný a precizně vyleštěný, na širokém okraji je miska zdobena větvičkovým motivem a třemi žlábký. (inv. č. A 106 488).

Sluneční symbolika

Se slunečním božstvem, blízkým patrně řeckému Apollónovi, se spojují nálezy plastik nebo vyobrazení představující tzv. sluneční vozíky, které častou táhnou ptáci připomínající labutě nebo kachny. Výklad se opírá o řecký mýtus, kde solární božstvo bylo personifikováno v podobě boha Apollóna a sehrávalo významnou roli v archaickém Řecku. Na keramických nádobách lze symboly slunce spatřovat v kruhových nebo půlkruhových motivech – slunečních terčích, růžicích, kotoučích, kolečkách s vepsaným křížkem, soustředných terčích nebo spirálách. I samotné pohřbívání žehem, které bylo zřejmě podmínkou řádného přechodu k posmrtnému životu, neslo v sobě určitou symboliku. Oheň se v mnoha kulturách považuje za očistný transformační prostředek posvátné povahy, který možná v dobovém chápání souvisel se sluncem.

Literatura:

Bláhová-Sklenářová, Z: Doba bronzová. Učební texty. [online] 2020 [cit. 27. 2. 2021]. http://uprav.ff.cuni.cz/?q=system/files/5_Doba%20bronzova.pdf
 Jiráň, L. (ed.): Archeologie pravěkých Čech 5. Doba bronzová. Praha 2008.
 Podborský, V.: Náboženství pravěkých Evropanů. Brno 2006.

Text a výběr sbírkových předmětů: Katarína Petriščáková
 Autoři fotografií: Martin Frouz, Ivan Kyncl